

בס"ד

בחירת ירושלים

לפרשת נשא – יום ירושלים (ע"פ שעורו של הרב תמיר גרנות)

בהמשך ספר בראשית אנו קוראים כי:

2. בראשית ל"ג, י"ח
"ויבא יעקב שלם עיר שכם".

האם **שלם** הוא תואר, פועל, כמו בפסוק:

3. בראשית ט"ו, ט"ז
"כי לא שלם עון האמורי".

או שהוא תיאור המקום אליו הגיע יעקב?

העיר היא לא נזכרת בהמשך בשם שכם, ותחביר הפסוק מבקש שנקרא:

"אל העיר ששמה שלם, שהיא עירו של האיש הנקרא שכם", אשר מוכר לנו מהמשך הפסוקים.

אם כן הוא, הרי ששוב אנו פוגשים עיר ששמה שלם, שנמצאת, לפי מהלכו של יעקב אבינו, ממערב לאיזור סוכות אשר בעבר הירדן;

בהמשך ידרים יעקב לבית אל ואז לחברון, ומכאן עולה שכל הנראה אין זו ירושלים.

האם מלכיצדק היה מלכה של אותה עיר ששמה שלם, שאינה ירושלים, או שמא היו שתי ערים שזהו שמן?

האפשרות השנייה תתכן, ויש כמה שמות כפולים הידועים לנו בארץ ישראל (גלגל, בית אל, עפרה בית לחם).

אפשרות נוספת היא שזו סיומת סטנדרטית לשני שמות שונים, בדומה ל'בורגי', 'גראד', ו'ניו' בימינו בארצות אחרות.

כך או כך, אין בידינו הוכחה חד משמעית לכך ששלם היא ירושלים.

מוריה

הרמז השני לירושלים הוא כמובן בפרשת העקדה:

4. בראשית כ"ב, ב'
"ולך לך אל ארץ המוריה והעלהו שם לעולה על אחד ההרים אשר אומר אליך".

5. רש"י על בראשית פרק כב פסוק ב
ארץ המוריה - ירושלים.

מניין שארץ המוריה היא ירושלים?
 האם שם זה מופיע שוב במקרא כקשור בירושלים?

א. הקדמה

ירושלים, בירתנו הקדושה והנצחית, לא נזכרה בתורה ככזו, ובשמה השלם לא נזכרה כלל.

רק מאות שנים רבות אחרי כיבוש ארץ ישראל וההתנחלות בה, התחילה העיר למלא את תפקידה, בימי מלכות דוד.

מדוע לא נזכרה בירת הנצח בתורת הנצח?
 מדוע היא הופיעה על בימת ההיסטוריה והתודעה רק בימי דוד?

בעבר ניסינו להתייחס להיבט מסויים של שאלה זו, על ידי בחינת משמעותו של המונח "**המקום אשר יבחר ה'**" בספר דברים (למשל: י"ב, ה'; י"ד, כ"ג; ט"ו, כ"ו ועוד מקומות רבים).

לכבוד יום שחרורה של ירושלים, שגם בתקופת שיבת ציון בימינו לא שוחררה במלואה עם קבלת העצמאות, ועדיין היא מחכה לבניינה המלא, ננסה להתחקות אחר מהלך הפיכתה של ירושלים לבירת ישראל ולמקום מנוחתה של שכינת ה'.¹

ב. רמזים לירושלים בתורה

1. בראשית פרק י"ד - שלם

(יז) ויצא מֶלֶךְ סֹדֶם לִקְרָאתוֹ אַחֲרֵי שׁוּבוֹ מֵהַכּוֹת אֶת פְּדֻרְלֶמֶר וְאֵת הַמְּלָכִים אֲשֶׁר אִתּוֹ אֶל עֶמֶק שְׁנֵה הַמֶּלֶךְ :
 (יח) וּמִלְכֵי צִדְק מֶלֶךְ שְׁלֹם הוֹצִיא לָחֶם וַיֵּן וְהוּא כְּהֵן לְאֵל עֲלִיּוֹן :

זוהי כנראה ההופעה הראשונה של ירושלים בתורה.

היא נזכרת דווקא בקשר לנצחוננו של אברהם אבינו והברכה שהוא זוכה לה ממלך נוכרי, שהיה צדיק, ככל הנראה.

צדיקותו ניכרת גם מההשוואה למלך סדום שמופיע לידו, אשר הופעתו אינה מותירה רושם מכובד כזו של מלכיצדק.

האמנם ירושלים לפנינו?

בתורה כתוב "**שלם**", וקדמונינו (למשל רמב"ן וראב"ע במקום) וגם חלק מאחרונינו סברו שזו אמנם ירושלים.

אם כן, מדוע נזכר שמה בקיצור?

מדוע לא נזכר שמה המאוחר?

ייתכן, כמובן, שהמקרא נוקט בכל פעם בשם המקובל בשעת ההתרחשות או בשם המתאים לה, אך מכלל חידה לא יצאנו.²

1 הרבה כבר נכתב בשאלה זו. בחלק מהנוקדות ניגע בשיעור רק ברפרוף, ולא מכל ההיבטים.
 2 ירושלים נקראה שלם גם מאוחר יותר, למשל: **ויהי בשלם סנו ומעונתו בציון** (תהלים עו, א). ראה דעת מקרא על אתר.

נפנה כעת לתולדותיה מכיבוש הארץ ועד מלכות דוד.

ג. כיבוש ירושלים

חלוקת ירושלים לשבטים

המקרא מוסר לנו כמה פרטים אודות כיבוש העיר וחלוקתה לשבטים בעת הכניסה לארץ.

בתארו את גבולות שבט יהודה אומר הכתוב:

10. יהושע פרק ט"ו

(ח) וַיַּעַל הַגְּבוּל גַּי בֶּן הַנֶּחֱם אֶל כְּתָף הַיְבוּסִי מִמִּזְבֵּחַ הָאֵשׁ וַיַּעַל הַגְּבוּל אֶל רֹאשׁ הַקָּר אֲשֶׁר עַל פְּנֵי גַי הַנֶּחֱם מִמָּה אֲשֶׁר בְּקֶצֶה עֵמֶק כְּפָאִים צְפֹנָה:

כלומר: גבול שבט יהודה עובר בגיא השוכן בצד כתף היבוסי, המזוהה כירושלים.

בלי להיכנס לדיון גיאוגרפי מפורט, ייתכן שכתף היבוסי היא שלוחת השילוח (סילוואן) של היום שמדרום לגיא בן הינום, אם נניח שהמילה "מנגב" מתארת את המונח: "כתף היבוסי" השוכן מדרום לגיא.

ייתכן שהכוונה היא דווקא להר ציון, שהוא ירושלים היבוסית, אם נניח שהמילה "מנגב" מתארת את הגבול שהוא מדרום לירושלים.

בהמשך תיאור חלוקת הארץ אנו שומעים על ערי שבט בנימין:

11. יהושע פרק י"ח

(כח) וַיַּצְלַע הָאֵלֶּף הַיְבוּסִי הַיָּאֵל גְּבַעַת קִרְיַת עָרִים אַרְבַּע עֶשְׂרֵה וַחֲצָרֵיהֶן זֹאת נְחֻלַת בְּנֵי בְנִימִן לְמִשְׁפְּחֹתָם:

לפי האמור כאן, ירושלים היבוסית היא אחת הערים ששייכות לשבט בנימין.

כיצד עובדה זו מתיישבת עם האמור על שבט יהודה?

ניתן לפרש את תיאור הגבול של שבט יהודה כאומר שקו הגבול עבר מדרום לעיר, ואז נצטרך לומר שעיר יבוס יושבת מצפון לגיא בן הינום, כלומר על הר ציון, ובכללו הר הבית.

אלא, שכפי שנראה מיד, יש גם אפשרות אחרת. בתחילת ספר שופטים אנו קוראים על כיבוש ירושלים בידי שבט יהודה:

12. שופטים פרק א'

(ח) וַיִּלָּחֲמוּ בְנֵי יְהוּדָה בִּירוּשָׁלַם וַיִּלְכְּדוּ אוֹתָהּ וַיַּחַדּוּ לְפִי חֶבֶב וְאֵת הָעִיר שָׁלְחוּ בְּאֵשׁ:

מכאן עולה שירושלים היא בתחום יהודה, כלומר מדרום לגבול שהוא גיא בן הינום, ויש לזהותה עם שלוחת השילוח של ימינו.

בהמשך הפרק אנו שומעים על כשלוש שבט בנימין:

(כא) וְאֵת הַיְבוּסִי יָשַׁב יְרוּשָׁלַם לֹא הוֹרִישוּ בְּנֵי בְנִימִן וַיֵּשֶׁב הַיְבוּסִי אֵת בְּנֵי בְנִימִן בִּירוּשָׁלַם עַד הַיּוֹם הַזֶּה:

כיצד ייתכן לומר ששבט בנימין לא הוריש את העיר שנאמר עליה שנלכדה ונשרפה באש על ידי שבט יהודה?

הפירוש הפשוט לכך הוא שמדובר על שני חלקי ירושלים, ולפי שירות הגבולות הרי שגיא בן הינום באמצע.

החלק הדרומי (השילוח) הוא חלק מנחלת יהודה, ועליו מסופר שנכבש על ידי שבט יהודה ונשרף באש.

החלק הצפוני (הר ציון) שייך לבנימין, ואותו הם לא הורישו.

בכל ספרי בית ראשון לא מופיע השם מוריה כלל, גם לא כאשר מדובר על העלייה לירושלים או על בניין בית המקדש.

הזיהוי של מוריה כירושלים (בראשית רבה במקום, תענית טז, רש"י במקום ועוד) נובע בודאי מהפסוק בסוף פרשת העקדה:

6. שם י"ד

"ויקרא אברהם שם המקום ההוא ה' יראה אשר יאמר היום בהר ה' יראה"

כלומר: הכינוי שנתן אברהם למקום על שם המאורע, מתאים למהותו של המקום כפי שהוא מוכר בדיעבד, מנקודת הראות של משה רבנו ככותב התורה.

מהותו היא שהוא הר ה' ובו נראים אליו, אך בוודאי שבימי משה מקום זה עוד לא היה ידוע כהר ה', שהרי "המקום אשר יבחר ה'" נזכר כך בדברי משה לפני מותו, ואז טרם עלו ליראות לפני ה' בירושלים.

ייתכן שמשה אמר דבריו בנבואה, וייתכן שכוונתו לציווים שונים המתייחסים לכך, כגון:

7. שמות כ"ג, י"ז

"שלוש פעמים בשנה ייראה כל זכורך אל פני האדון ה'"

או:

8. דברים ל"א, י"א

"בבוא כל ישראל לראות את פני ה' אלוך במקום אשר יבחר"

בכל אופן, דברי התורה מזהים את הר המוריה, וממילא את מעשה העקדה, כמקום שהוא הר ה'.

אלא, שספק אם מישוהו ידע זאת עד ימי דוד, לכל הפחות.

כלומר: האם המקום 'מוריה' היה מוכר כשנכנסו בני ישראל לארץ כארבע מאות שנה אחרי אברהם אבינו? ספק.

אם הוא היה מוכר, לא היה צורך להמתין עד דוד, וספר דברים לא היה אומר "המקום אשר יבחר ה'", בלשון עתיד, שהרי המקום כבר נבחר.

מכאן, שעד שירושלים הפכה בפועל להר ה', לא נודע היכן הוא הר המוריה, ורק בדיעבד אנו יודעים שזהו גם המקום בו עקד אברהם את יצחק.

בימי בית שני הזהות בין הר המוריה לבין מקום המקדש בירושלים כבר הייתה ברורה.

לכן, במקום היחידי במקרא, בספר דברי הימים, אנו מוצאים את התיאור הבא:

9. דברי הימים ב', פרק ג', פסוק א'

וַיַּחַל שְׁלֹמֹה לִבְנוֹת אֵת בֵּית ה' בִּירוּשָׁלַם בְּהַר הַמּוֹרִיָּה אֲשֶׁר נִרְאָה לְדוֹד אֲבִיהוּ אֲשֶׁר הָכִין בְּמִקְוֹם דוֹד בְּגֶרֶן אֲרֶן הַיְבוּסִי:

בספר מלכים בתיאור המקביל (מלכים א', פרקים ה'-ז) לא מצאנו אזכור של הר המוריה.

אולי אין לכך חשיבות מיוחדת, ואולי רק לאחר שנקבע מקום המקדש בתודעת העם כמקום נצחי, יכול היה בעל ספר דברי הימים לכתוב בלא ספק שזהו הר המוריה.

כאמור, ירושלים איננה מוזכרת בתורה, ואף רמזים אליה לא נמצאים במקומות נוספים - גם במקומות בהם היינו מצפים שהיא תוזכר.

וּפְסַח לֹא יָבֹא אֶל הַבַּיִת: (ט) וַיֵּשֶׁב דָּוִד בְּמִצְדָה וַיִּקְרָא לָהּ עִיר דָּוִד וַיִּבֶן דָּוִד סָבִיב מִן הַמְּלֹאא וַבַּיְתָהּ: (י) וַיִּלְךְ דָּוִד הַלֹּךְ וַגְּדֹל נְה' אֱלוֹקֵי צְבָאוֹת עִמּוֹ:

לפי תיאורו של הכתוב, מיד אחרי שהומלך דוד על ידי כלל שבטי ישראל, הוא עלה לירושלים.

שבע וחצי שנות מלכותו הראשונות היו בחברון, ובחירת בירתו בחברון מובנת גם מכוח היותה מרכזו של שבט יהודה בימי דוד, וגם מכוח מעמדה ההיסטורי והדתית.

למעשה, לו היה נשאר דוד בחברון לא היינו מופתעים כלל: נוח למלך למלוך מעיר שהיא גם מרכז כוחו השבטי וגם בעלת מעמד לאומי מוצק.

אפילו אם דוד היה מעביר את מלכותו לשיילה (בה שכן המשכן תקופה מסויימת [יהושע י"ח, א,]), לגבעון (בה היה משכן ה' באותה העת [דברי הימים ב', פרק א' פסוק ג'] או לבית אל, [עליה נאמר שהיא "שער השמים" [בראשית כ"ח, י"ז]), לא היינו מתפלאים.

אולם, דוד פונה לירושלים, והוא בוחר לעזוב את חברון ואת מרכז כוחו השבטי מיד בראשית מלכותו. כבר ראינו לעיל כי היסודות לכך הונחו עוד בשעת נצחונו הראשון והגדול, שהעלה אותו על נתיב המלוכה.

מסתבר שדוד לא רצה שנצחונו על גוליית יחשב נצחון פרטי או יבליט את שבטו, אלא הוא היה מעוניין בכך שנצחונו ייראה **כלל לאומי**:

הנחת ראשו של גוליית בירושלים נעשית במקום בו **נפגשים נחלות בנימין ויהודה**, מרכזי הכוח השבטיים ומרכזי המלכויות הראשונות.

כלומר, על ידי כך דוד אומר כי הנצחון הוא של כלל ישראל, והוא שייך קודם כל לאלוקי מערכות ישראל. **באותה השעה דוד עוד לא ידע כי גם ה' בחר במקום הזה.**

כיבושי דוד בירושלים

האם דוד הגיע אל מרכז יהודאי קיים, או שהוא התחיל בעצמו את יישוב ירושלים?

לפי האמור לעיל דוד כבש את עיר היבוס שסירבו לקבלו, ואם כך הרי **שלא היה שם יישוב קודם**.

אמנם, ייתכן שהכיבוש הוא דווקא של המקום הקרוי מצודת ציון, שהייתה ברבות הימים לעיר דוד, אך חלק אחר של העיר - אולי השלוחה המזרחית, שמעבר לגיא - היה יהודאי, כפי שמשמע מסיפור גולית;

חיזוק לכך הוא העובדה שלא נאמר שדוד כבש את ירושלים כולה, אלא דווקא את מצודת ציון בה נאחזו יבוסים³.

בין כך ובין כך, דומה שכוונתו של דוד בעלייתו לירושלים להקים את ביתו בה, ממשיכה את כוונתו הראשונה: מרכז מלכותו יהיה בנקודה שתסמל (מצד מיקומה) את **אחדות ישראל**, ולא תהיה שבטית.

ליתר דיוק: מאז שנמשח דוד על ידי שמואל למלך ישראל, הוא עשה כל מאמץ כדי שמלכותו לא תהיה על חשבון מלכות שאול,

נמצא, שלפי תיאור ההתנחלות והכיבוש ירושלים היבוסית הייתה מחולקת בין יהודה ובנימין: חלקה הצפוני, הבנימיני, נותר בידי היבוסים, וחלקה הדרומי, היהודאי, נכבש ונשרף.

יישוב ירושלים

האם יושב החלק שנכבש ידי יהודה?

אין לנו מידע של ממש, אלא רמזים בלבד:

האחד הוא **מסיפור פילגש בגבעה**, בו מבקש האדון לסור אל עיר יהודית, מפני שבירושלים יושבים יבוסים:

13. שופטים י"ט

(י) וְלֹא אָבָה הָאִישׁ לָלוֹן וַיִּקַּם וַיִּלְךְ וַיָּבֵא עַד נֶכַח יְבוּס הָיָא יְרוּשָׁלַם וְעָמּוֹ צָמַד חֲמוּרִים חֲבוּשִׁים וּפִילְגֶשׁוּ עִמּוֹ: (יא) הִם עִם יְבוּס וְהִיּוּם כִּד מֵאֵד וַיֹּאמֶר הֲנֶעַר אֶל אֲדֹנָיו לְכָה נָא וְנִסּוּרָה אֶל עִיר הַיְבוּסִי הַזֹּאת וְנָלִין בָּהּ: (יב) וַיֹּאמֶר אֲלָיו אֲדֹנָיו לֹא נָסוּר אֶל עִיר נְכָרִי אֲשֶׁר לֹא מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל הִנֵּה וְעִבְרָנוּ עַד גְּבֻעָה:

ייתכן שהאמור הוא על ירושלים שבנחלת בנימין בלבד, אך אם היה יישוב יהודאי בירושלים הדרומית, האדון יכול היה לסור אליה ולהיות בה, ולא להרחיק עד גבעת בנימין הנמצאת מהלך כשעתיים מירושלים.

הרמז השני הוא מספר שמואל:

לעומת העדות העקיפה מסיפור פילגש בגבעה על היעדר יישוב בירושלים, אנו קוראים בספר שמואל, אחרי נצחון דוד את גוליית, את הדברים הבאים:

14. שמואל א', פרק י"ז

(נד) וַיִּסַּח דָּוִד אֶת רֹאשׁ הַפְּלִשְׁתִּי וַיָּבֵאֵהוּ יְרוּשָׁלַם וְאֶת פָּלְיוֹ שֵׁם בְּאֵהָלוֹ:

לכאורה, יש כאן עדות המסיחה לפי תומה שיש איזה יישוב יהודי, ומסתבר שיהודאי, בירושלים.

הפסוק מעניין בעיקר מפני שהוא מפתיע אותנו;

משום מה, מחליט דוד להביא את ראש גולית, עדות לנצחונו, דווקא לירושלים.

מדוע הוא רצה להביא את העדות לנצחונו דווקא לירושלים?

אין לנו מקור נוסף על כך, ועל כן קשה להשיב על שאלה זו ממקומה. אולם, ייתכן שנוכל לענות עליה על פי המסופר בהמשך, ולקמן נשוב לכך.

ד. עליית דוד לירושלים

בחירת דוד בירושלים

נקרא את תיאורו של ספר שמואל אודות תחילת ימי מלכות דוד על כלל ישראל:

15. שמואל ב', פרק ה'

(א) וַיָּבֵאוּ כָל שְׂבָטֵי יִשְׂרָאֵל אֶל דָּוִד חֲבָרוֹנָה וַיֹּאמְרוּ לְאִמֵּר הֲנֵנוּ עִמָּךְ וַבְּשֶׁרְךָ אֲנַחֲנוּ: (ב) גַּם אֶתְמוּל גַּם שְׁלֹשׁוּם בְּהִיּוֹת שְׂאוּל מֶלֶךְ עָלֵינוּ אֶתְהָ הִיּוֹתָ מוֹצִיא מוֹצִיא וְהַמְבִיֵּא אֶת יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר ה' לְךָ אֶתְהָ תִרְעָה אֶת עַמִּי אֶת יִשְׂרָאֵל וְאֶתְהָ תִהְיֶה לְנִגִּיד עַל יִשְׂרָאֵל: (ג) וַיָּבֵאוּ כָל זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל הַמֶּלֶךְ חֲבָרוֹנָה וַיִּכְרַת לָהֶם הַמֶּלֶךְ דָּוִד בְּרִית בְּחֲבָרוֹן לִפְנֵי ה' וַיִּמְשְׁחוּ אֶת דָּוִד לְמֶלֶךְ עַל יִשְׂרָאֵל: (ד) בֵּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה דָּוִד בְּמָלְכוֹ אַרְבָּעִים שָׁנָה מֶלֶךְ: (ה) בְּחֲבָרוֹן מֶלֶךְ עַל יְהוּדָה שְׁבַע שָׁנִים וְשֵׁשׁ חֳדָשִׁים וּבִירוּשָׁלַם מֶלֶךְ שְׁלֹשִׁים וְשֵׁשׁ שָׁנָה עַל כָּל יִשְׂרָאֵל וַיְהוּדָה: (ו) וַיִּלְךְ הַמֶּלֶךְ וַאֲנָשָׁיו יְרוּשָׁלַם אֶל הַיְבוּסִי יוֹשֵׁב הָאָרֶץ וַיֹּאמֶר לְדָוִד לְאִמֵּר לֹא תָבֹא הִנֵּה כִּי אִם הִסְרִיךְ הָעוֹרִים וְהַפְּסָחִים לְאִמֵּר לֹא יָבֹא דָוִד הִנֵּה:

(ז) וַיִּלְכֹּד דָּוִד אֶת מִצְדַּת צִיּוֹן הִיא עִיר דָּוִד:

(ח) וַיֹּאמֶר דָּוִד בְּיוֹם הַהוּא כָּל מִכָּה יְבוּסִי וַיִּגַע בְּצַנּוֹר וְאֶת הַפְּסָחִים וְאֶת הָעוֹרִים שֵׁנָאוּ שָׁנְאוּ נֶפֶשׁ דָּוִד עַל כֵּן יֹאמְרוּ עוֹר

³ הרבה קולמוסים של פרשנות וארכיאולוגיה נשתפכו על כך, ואני מסתפק כאן בקיצור נמוך של הרושם עולה מהכתובים, כדי להגיע למטרה העיקרית.

דהיינו, נתן רואה שה' מברך את דוד ומצליח את מעשיו, והוא מסיק מכאן שדרכו ותוכניתו נכונות הנה.

ואכן, ההיגיון של השלמת המרכז המדיני במרכז רוחני - בית ה' שייבנה על יד בית המלך, משכנע.

דא עקא, ש"לא מחשבותי מחשבותיכם"⁴ :
המשך מקור 17

(ד) וַיְהִי בַלַּיְלָה הַהוּא וַיְהִי דְבַר ה' אֶל נָתָן לֵאמֹר: (ה) לָךְ וְאַמְרָתְךָ אֶל עַבְדִּי אֶל דָּוִד כֹּה אָמַר ה' הַאֲתָה תִּבְנֶה לִּי בַיִת לְשִׁבְתִּי: (ו) כִּי לֹא יִשְׁבְּתִי בַּבַּיִת לְמִיּוֹם הַעֲלִיתִי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם וְעַד הַיּוֹם הַזֶּה וְאֶהְיֶה מֵתְהַלֵּךְ בְּאֶהֱלֵ וּבְמִשְׁכָּן: (ז) בְּכֹל אֲשֶׁר הִתְהַלַּכְתִּי בְּכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הִדְבַּר דְּבַרְתִּי אֶת אֶחָד שְׁבִטֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר צִוִּיתִי לָרְעוֹת אֶת עַמִּי אֶת יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר לָמָּה לֹא בְּנִיתֶם לִי בַיִת אֲרָזִים: (ח) וְעַתָּה כֹּה תֹאמַר לְעַבְדִּי דָּוִד כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת אֲנִי לִקְחֹתִיךָ מִן הַנְּהוּר מֵאַחַר הַצֹּאן לְהִיּוֹת נָגִיד עַל עַמִּי עַל יִשְׂרָאֵל: (ט) וְאֶהְיֶה עִמָּךְ בְּכֹל אֲשֶׁר תֵּלַכְתָּ וְאַכְרַתָּה אֶת כָּל אֲיִבֶיךָ מִפְּנֵי וְעֲשִׂיתִי לְךָ שֵׁם גָּדוֹל כְּשֵׁם הַגְּדֹלִים אֲשֶׁר בְּאַרְצָךְ: (י) וְשִׁמְתִּי מְקוֹם לְעַמִּי לְיִשְׂרָאֵל וְנִטְעַנְתִּיו וְשָׁכַן תַּחְתָּיו וְלֹא יִרְגֹז עוֹד וְלֹא יִסִּיפוּ בְנֵי עוֹלָה לְעַנּוֹתוֹ כְּאֲשֶׁר בְּרֵאשׁוֹנָה: (יא) וְלִמֵּן הַיּוֹם אֲשֶׁר צִוִּיתִי שְׁפָטִים עַל עַמִּי יִשְׂרָאֵל וְהִנִּיחֹתִי לְךָ מִכָּל אֲיִבֶיךָ וְהִגִּיד לְךָ ה' כִּי בַיִת יַעֲשֶׂה לְךָ ה': (יב) כִּי יִמְלֹאוּ יָמֶיךָ וְשָׁכַבְתָּ אֶת אֲבֹתֶיךָ וְהִקִּימְתִי אֶת זִרְעֶךָ אַחֲרֶיךָ אֲשֶׁר יֵצֵא מִמֶּעֶד וְהִכִּינְתִי אֶת מַמְלַכְתּוֹ: (יג) הוּא יִבְנֶה בַיִת לְשִׁמִּי וְכִנְנְתִי אֶת כִּסֵּא מַמְלַכְתּוֹ עַד עוֹלָם: (יד) אֲנִי אֶהְיֶה לוֹ לְאָב וְהוּא יִהְיֶה לִּי לְבֵן אֲשֶׁר בְּהֻעָזוֹ וְהִכַּחֲתִיו בְּשִׁבְטֵי אֲנָשִׁים וּבְנִיעֵי בְנֵי אֲדָם: (טו) וְחִסְדִּי לֹא יִסּוּר מִמֶּנּוּ כְּאֲשֶׁר חִסְרְתִי מֵעַם שְׂאוֹל אֲשֶׁר חִסְרְתִי מִלְּפָנֶיךָ: (טז) וְנֶאֱמַר בֵּיתְךָ וּמַמְלַכְתְּךָ עַד עוֹלָם לְפָנֶיךָ כְּסֶאֶד יִהְיֶה נְכוֹן עַד עוֹלָם:

למרות העמימות שבדברים, עולה בכל זאת היגד ברור: נתן הנביא טעה, ודוד לא יבנה את בית ה'.

הטעות - תמוהה, והסירוב של ה' - תמוה לא פחות: מה פשר הפער בין עמדת הנביא לבין עמדת ה'?

אכן, ההיגיון האנושי הוביל למסקנה שעל דוד לבנות את בית ה' בירושלים - דוד הגיע אליה מנקודת ראות מדינית, ונתן אישר אותה מנקודת ראות נבואית-רוחנית.

אולם, יש איזה כשל בהגיון הזה, אותו חושף נאום ה'. הזיקה בין ההצלחה של דוד והגעתו לידי כינון מלכות ישראל לבין הקמת בית ה' היא מהירה מידי וישירה מידי.

יש לכך כמה היבטים: הראשון, העולה מתוך דברי ה', הוא הרצון שרק הבן המולך יבנה את בית ה' ולא דוד, ולפי משמעות הכתובים הכוונה היא שרק בשעה שייכון בית מלוכה, הבא לידי ביטוי ביציבותה של השושלת, ייבנה גם בית ה'.

אם דוד יבנה אותו, הבניין ייזקף לזכות הצלחתו ומעלתו האישית, שלמרות שאין כופר בהן הוא לא יהיה פריה של המלכות העל-אישית.

לכן, דוד אינו יכול לבנות את בית ה', אלא רק בנו: "והכינותי את ממלכתו הוא יבנה בית לשמי..."

ונסביר את הדברים לעומקם: אם דוד יבנה את הבית על פי תוכניתו, המשמעות היא שדוד בחר לה' את מכוון שבתו, כלומר שה' יושב במקום שהוא יושב מפני שמלך בשר ודם בחר לשבת שם, וזהו סדר ערכי פגום.

שהיא לא תיכונן באלימות או ברצח, ושהיא תיוסד ברצון העם כולו וברצון שמים.

הימנעותו העקבית מפגיעה בשאול, הריגת הנער העמלקי, יחסו לאיש בושת, לאבנר, וזעמו על בני צרויה - מעידים על כך עדות מוחלטת.

דוד רוצה שנקודת הפתיחה של מלכותו הכלל-ישראלית תהיה נקודה על שבטית, מרכזית, ולכן הוא עולה לירושלים.

ייתכן שאי כיבוש ירושלים על ידי בנימין ואי יישובה (לפחות חלקה), על ידי יהודה, מקבלים כעת משמעות עמוקה מעבר למקורות ההיסטורית.

לו היה שם יישוב שבטי, לא יכול היה דוד לבוא אל הנקודה הזו כדי להקים את מלכותו על ישראל ללא בסיס שבטי מוגבל. דווקא המשך השלטון היבוסאי איפשר לו לקבוע את בירתו בנקודה ש"לא נתחלקה לשבטים" (עיינו יומא יב.).

הפסוקים הבאים מעידים שה' הצליח בידו את תוכניתו: **16. שמואל ב', פרק ה'**

(ו) וַיֵּלֶךְ דָּוִד הַלּוֹךְ וְגָדוֹל וְה' אֱלֹהֵי צְבָאוֹת עִמּוֹ: (יא) וַיִּשְׁלַח חִירָם מֶלֶךְ צֹר מְלָאכִים אֶל דָּוִד וַעֲצֵי אֲרָזִים וְחֲרָשֵׁי עֵץ וְחֲרָשֵׁי אֲבֹן קִיר וַיְבִנוּ בַיִת לְדָוִד: (יב) וַיִּדַע דָּוִד כִּי הִכִּינוּ ה' לְמֶלֶךְ עַל יִשְׂרָאֵל וְכִי נִשְׂא מַמְלַכְתּוֹ בְּעֵבֹר עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל:

ה. הבאת הארון והקמת בית המקדש על ידי דוד

בהמשך מספר ספר שמואל על העלאת ארון ה' לירושלים. האם כשהעלה דוד את ארון ה' הוא ידע שהוא מביא אותו למקומו הנצחי? אין על כך עדות, ועוד נראה בהמשך שיש עדות השוללת אפשרות זו.

דוד רצה שארון ה' יהיה במקום שבו נמצא המרכז המדיני של כנסת ישראל, כלומר במקום בו הוא יושב.

כידוע, נדד מקומו של משכן ה' עד בואו לגבעון באותם ימים. דוד חשב בודאי שעתה מקומו הנכון הוא לידו, אבל עדיין לא במונחים של קבע או נצח, אלא במונחי עראי.

אלא, שלאחר שהגיע הארון לירושלים, חש דוד באבסורד שבמצאות זו:

17. שמואל ב', פרק ז'

(א) וַיְהִי כִּי יָשָׁב הַמֶּלֶךְ בְּבֵיתוֹ וְה' הִנִּיחַ לוֹ מִסְבִּיב מִכָּל אֲיִבָיו: (ב) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל נָתָן הַנְּבִיא רָאָה נָא אֲנִכִּי יוֹשֵׁב בְּבֵית אֲרָזִים וְאַרְוֵן הַעֲלוּקִים יוֹשֵׁב בְּתוֹךְ הִרְיָעָה: (ג) וַיֹּאמֶר נָתָן אֶל הַמֶּלֶךְ כֹּל אֲשֶׁר בִּלְבָבְךָ לַךְ עֲשֶׂה כִּי ה' עִמָּךְ:

כלומר: מבחינה מדינית כבר התממש, לכאורה, חזון המלכות, ובית הארזים הוא ביטוי של יציבות; אך ארון ה' עדיין ביריעה, כלומר עדיין לא נמצא לו משכן קבע.

מעבר לפגיעה בכבוד ה' שיש בכך, דוד מבין שיש זיקה בין הבשלת המלכות המדינית-ארצית, לבין כינונה של מלכות ה'. לבנות בית לה' כעת, זו גם קביעה של המקום. לאמור: אם מצאתי את מקומי הנכון, אומר דוד, הרי שזה צריך להיות גם מקום לשכינה.

אלא, שכאן מתרחש דבר משונה מאוד, אולי אירוע יחידי בתולדות הנבואה:

נתן, נביא האמת של המלך, מאשר את תוכניתו, ודומה שיש בידו גם הוכחה: "כי ה' עימך".

דוד בחר בעונש המגפה, וכשהגיעה המגפה לשערי ירושלים וביתו של דוד, דוד הלך אל גורן ארוונה היבוס, קנה אותה והקריב שם קרבן, ואז מחל ה' ופסקה המגפה.

עד כאן המכנה המשותף לשני הסיפורים, וכעת נביט כעת בכמה הבדלים ביניהם.

ראשית, נקודת המוצא של הסיפור:

בספר שמואל נאמר:

18. שמואל ב' פרק כ"ד

(א) וַיִּסֹּף אֶף ה' לַחֲרוֹת בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּסֹּת אֶת דָּוִד בְּהֵם לְאֹמֶר לְךָ מִנֵּה אֶת יִשְׂרָאֵל וְאֶת יְהוּדָה:

(ב) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל יוֹאָב שֶׁר הַחֵיל אֲשֶׁר אִתּוֹ שׁוּט נָא בְּכָל שְׁבֵטֵי יִשְׂרָאֵל מִדָּן וְעַד בָּאָר שְׁבַע וּפְקֹדוּ אֶת הָעַם וַיִּדְעֵתִי אֶת מִסְפָּר הָעַם:

האקספוזיציה (היצג - משפט המבוא המבאר) של הסיפור היא תיאור חרון אף ה' על ישראל והסתת ליבו של דוד.

אם הסיפור היה מתחיל בפס' ב', לא היינו חסרים דבר מבחינה אינפורמטיבית, אך היינו אחוזי תמהון מהתנהגותו של דוד, שאין לה פשר וטעם.

הפסוק הראשון מסביר הכל:

ה' כועס על ישראל, וכעסו מתממש באמצעות הסתת ליבו של דוד (אין ידוע כיצד) שימנה את העם ובכך יהיה בהם עוון שיאפשר את הפגיעה בהם בהמשך.

מתוך היצג זה מתבררות התמיהות העיקריות בסיפור:

א. אנו מבינים מדוע דוד נדחף לעשות מעשה שאין בו טעם טוב, אלא רע - ה' הסיתו למען הענשת ישראל.

ב. אנו מבינים גם את התשובה לשאלת דוד בהמשך הסיפור: "ואלה הצאן מה עשו" כלומר - מדוע משלם העם על חטא המפקד של דוד.

המפקד מעניק רק את התירוץ, אך הסיבה קדומה היא - ה' כועס על ישראל, כפי שנאמר ברישא.

ג. אנו מבינים מדוע ה' נותן לדוד לבחור בעונשים שונים: העיקר הוא להעניש את ישראל בתואנת המפקד, ואין חשיבות לדרך בה הדבר ייעשה.

נתבונן כעת בפתיחת הסיפור בגרסת דברי הימים:

19. דברי הימים א' פרק כ"א

(א) וַיַּעֲמֵד שָׁטָן עַל יִשְׂרָאֵל וַיִּסֹּת אֶת דָּוִד לְמַנּוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל:

כאן אין חרון אף מוקדם של ה' על ישראל, וה' איננו מסית את דוד - שטן עושה זאת.

שטן הוא מונח שממשמעותו משתנה, אולם במקומות רבים הכוונה היא לאויב או ליועץ להרע, (ולא ליצר הרע).

כלומר: מִישֵׁהוּ, שְׁזֵהוּתוֹ אֲנֻנִימִית, הסית את דוד. בכל אופן, האחריות מוטלת על דוד.

משמעות הסיפור בספר שמואל

ההבדל היסודי זה בנקודת המוצא של הסיפורים משפיע על כל מהלכו ועל פרטים רבים בו.

הסיפור בספר שמואל הוא סיפור על מצבו של עם ישראל החוטא, הנענש דרך דוד.

הסיפור בדברי הימים הוא סיפור על דוד בעמידתו מול ה', כשהעם מופיע בו כדמות משנית.

מעשה הבחירה של דוד בבירת ישראל הוא אמיתי וראוי, אולם ה' יבחר את מקומו בעצמו, ללא זיקה למעשה דוד, כידוע לנו מהנוסחה השגורה בספר דברים: "המקום אשר יבחר ה' לשכן שמו שם": ה' יבחר - ולא אדם.

יש לשים לב לכך כי בספר דברי הימים אומר דוד שה' לא נתן לו לבנות את בית המקדש מפני הדמים הרבים שהוא שפך (דברי הימים א', פרק כ"ב פסוק ח').

זו אינטרפרטציה עצמית של דוד לאיסור, וכיוון שהיא מופיעה בכתבי הקודש היא מגלה גם צד של אמת:

ראוי שמי שמעשיו שלום ושמו שלמה יבנה את בית ה' ששמו שלום.

אולם, בפרק שלפנינו ובכל ספר שמואל, אין זכר לנימוק הזה לאיסור על דוד לבנות את בית ה'.

נסכם את האמור כאן:

ההיגיון האנושי, הן המדיני והן הרוחני, מבקש את השלמת ההצלחה המדינית במעשה רוחני - בנין בית ה'.

אולם, ההיגיון האלוקי תובע הבדלה ועצמאות לבחירה האלוקית, והוא מתנגד לרעיון שדוד יבנה את בית המקדש משתי סיבות:

1. בכדי לנתק בין ההצלחה של המלך היחיד, המוכשר והנעלה, לבין הבניין שצריך להיות קשור במלכות על אישית.

2. בכדי לנתק בין ההצלחה והבחירה האנושית הארצית ובין הבחירה וההופעה האלוקית.

1. בחירת ה' במכון שבת

קניית גורן ארוונה

בסופו של דבר ה' הרי שכן במקום שהועיד לו דוד.

אם כן, מה הועילה ההפרדה והדחייה של הצעת דוד לבנות את בית ה' מבחינה מעשית, אם מבחינה מהותית המהלך שהוא יזם לכינון הבירה המדינית והרוחנית בירושלים התגשם לפי תוכניתו?

תשובה לשאלה זו נמצא מתוך התבוננות בשאלה נוספת:

כיצד בחר ה' בסופו של דבר במקומו?

היכן נתקיימו דברי משה רבנו "המקום אשר יבחר ה' לשכן שמו שם"?

לא בהתגלות רבת חגיגות, ולא בהודעה של נביא נתגלה המקום אשר בחר ה', אלא מתוך אסון ומצוקה.

הפרשה שאליה מכוונת עינינו היא פרשת מניין בני ישראל על ידי דוד, אחרי שה' הניח לו מאויביו (שמואל ב' פרק כ"ד, ודברי הימים א' פרק כ"א).

לפני שנגיע אל הנקודה המבוקשת, עלינו לברר כמה עניינים הנוגעים למהות הסיפור. פרשה זו נכפלה בספר שמואל ובספר דברי הימים, וישנם הבדלים רבים בין הגרסה בשמואל לבין הגרסה בדברי הימים.

מפני שאין זו מטרתו העיקרית של השיעור, נעמוד רק על תמצית ההבדלים החשובים לענייננו, ומתוך כך נבוא לידי מסקנה.

באופן כללי מספרות שתי הגרסאות על החלטת דוד למנות את ישראל, מניין פקודי הצבא; על התנגדותו של יואב ועל הביצוע למרות ההתנגדות, על הבנת דוד שחטא ועל הצעת ה' לבחור לו עונש ראוי מבין שלושה, שכולם יגרמו מוות רב אצל העם.

(כט) ומשכן ה' אשר עשה משה במדבר ומזבח העולה בעת ההיא בבמה בגבעון:

דוד ראה בהתגלות ה' באש על המזבח שהקים לא רק התגלות אד הוק לכפרת עוון המפקד, אלא אות עברו ועבור ישראל על בחירת ה' את המקום בו הוא רוצה לשכון:

פרק כ"ב: (א) ויאמר דוד זה הוא בית ה' האלוקים וזה מזבח לעלה לישראל:

כלומר: תכלית הסיפור בדברי הימים אינה מסירה של חטאי העם, עונשו וכפרתו, אלא תיאור אופן בחירת ה' את מקום מקדשו.

ובאמת, החל מאז, כפי שמפורט בהמשך המקרא (שם), החל דוד להתכונן להקמת בית ה' במקום גורן ארוונה היבסי, הלא הוא הר הבית.

הקמת בית ה' על ידי ביטול מלכות אדם

הסיפור בדברי הימים אינו מסתיים בעצירת המגפה, כמו בשמואל, להיפך: שם הוא מתחיל, כפי שמסופר בפסוקים הבאים:

(ב) ויאמר דוד לכנוס את הגרים אשר בארץ ישראל ויעמד חצבים לחצוב אבני גזית לבנות בית האלוקים: (ג) וברזל לרב למסמרים לדלתות השערים ולמחברות הכין דוד ונחשת לרב אין משקל: (ד) ונעצי ארזים לאין מספר כי הביאו הצידנים והצרים עצי ארזים לרב לדוד: (ה) ויאמר דוד שלמה בני נער נרד והבית לבנות לה' להגדיל למעלה לשם ולתפארת לכל הארצות אכינה נא לו ויכן דוד לרב לפני מותו: (ו) ויקרא לשלמה בנו ויצוהו לבנות בית לה' אלהי ישראל:

הדברים תמוהים עד מאוד: מדוע נתגלה מקום המקדש לדוד ולעם ישראל רק באופן הנראה מקרי וכבדרך אגב? ובמיוחד - מדוע הוא מסופר בהקשר חטא דוד ועונש העם?

נפתח בשאלה האחרונה: מדוע מנה דוד את העם? אין ספק שכוונתו לא הייתה לבדיקה סטטיסטית בלבד. המפקד הוא מפקד צבאי, ומסתבר שדוד מעוניין להעריך את עוצמתו של צבאו הענק, זה שהביס את כל אויביו:

22. שמואל ב', פרק כ"ד פסוק ט'

"ותהי ישראל שמונה מאות אלף איש שולף חרב..."

ואכן, המונים הם יואב שר הצבא ועמו שרי החיל (שם פסוק ד'). כנגד דוד טוען יואב "יוסף ה' עליהם כהם אלף פעמים ואדוני המלך למה חפץ בדבר הזה" (שם פסוק ג').

ובאמת, מדוע חפץ דוד במניין? התשובה אינה נמצאת בשום סיבה חיצונית, אלא בתופעת המלכות עצמה, וזו בדיוק משמעותו של החטא המהווה אקורד סיום צורם לסימפוניית המלכות: אפילו דוד המלך, שראשית דרכו כרועה צאן עם קלע הבוטח בה', נגרר מתוך הצלחתו להתלהבות עצמית כוחנית ולהתפארות בעוצמת צבאו; הוא פשוט מתנהג כמלך.

כעונש, מציע לו הקב"ה לבחור בין שלוש אפשרויות, וזהו מקרה יחידי במקרא בו הקב"ה מנהל 'בזאר' עונשים, ואינו מעניש כדרכו מידה כנגד מידה, כדין.

הסיבה לכך קשורה למהות החטא, ולאופי הדיקטי של העונש: המגפה הנוראה בה בחר דוד לבסוף ובה מתו כשבעים אלף איש, שאי אפשר להבין אותה רק במונחים של שכר ועונש, באה ללמד עד כמה ארעית ומקרית היא העוצמה האנושית.

אנחנו נסתפק בעיון בסופו של הסיפור, ונתחיל בגרסת שמואל: **20. שמואל ב' פרק כ"ד**

(יח) ויבא גד אל דוד ביום ההוא ויאמר לו עלה הקס לה' מזבח בגרן ארוונה היבסי: (יט) ויעל דוד כדבר גד פאשר צנה ה':

(כא) ויאמר ארוונה מדוע בא אדני המלך אל עבדו ויאמר דוד לקנות מעמך את הגרן לבנות מזבח לה' ותעצר המגפה מעל העם:

(כד) ויאמר המלך אל ארוונה לא פי קנו אקנה מאותך במחיר ולא אעלה לה' אלהי עלות חנם ויכן דוד את הגרן ואת הבקר בכסף שקלים חמשים:

(כה) ויבן שם דוד מזבח לה' ויעל עלות ושקלים ויעתר ה' לארץ ותעצר המגפה מעל ישראל:

גד מצווה את דוד לקנות מזבח בגורן שהיא עדיין בשליטה יבוסית היא, וטרם עברה לשליטת דוד.

אין הסבר מדוע דווקא שם, אבל תכלית המעשה ברורה: קרבן ותפילה כדי שתפסיק המגפה.

סיום המגפה הוא גם סיום הסיפור, והרי לנו סיפור מעגלי: ראשית הסיפור בחטאם של ישראל והחלטת ה' להענישם באמצעות דוד;

וסוף הסיפור הוא מעשה הכפרה של דוד שעל ידו מתכפר עוונם של ישראל.

זהו הפסוק האחרון בספר שמואל; בתחילת ספר מלכים נקרא על דוד לפני מותו, ולא נדע יותר על הגורן ועל המשך קורותיו בהקשר של דוד.

משמעות הסיפור בספר דברי הימים בדברי הימים סיום הסיפור שונה מאוד:

21. דברי הימים א' פרק כ"א

(יח) ומלאך ה' אמר אל גד לאמר לדוד פי יעלה דוד להקים מזבח לה' בגרן ארוונה היבסי:

(כב) ויאמר דוד אל ארוונה תנה לי מקום הגרן ואבנה בו מזבח לה' בכסף מלא תנהו לי ותעצר המגפה מעל העם:

(כד) ויבן שם דוד מזבח לה' ויעל עלות ושקלים ויקרא אל ה' ויענהו באש מן השמים על מזבח העלה:

גם דברי הימים מסופר (בפסוק הבא) שה' אמר למלאך להפסיק את המוות, אך זו אינה הנקודה המרכזית.

כאן מתחדש חידוש גדול, והוא גילוי השכינה אל דוד דווקא באותו מקום, בגורן.

ירידת אש מן השמים, כמו בחנוכת המשכן, כמו אצל גדעון בעבר (שופטים ו', כ"א) ושלמה בעתיד (דברי הימים ב', פרק ז' פסוק א') - היא התגלות ה'.

אלא, שכאן היא מכוונת דווקא לאותו מקום מסויים שיש לקנותו בכסף.

קניית המקום בכסף מלא איננה אמצעי לפתרון הבעיה בלבד, אלא היא תכלית הסיפור ועיקרו:

על ידי קניין הגורן והתגלות ה' באש נודע שזהו המקום בו חפץ ה' שיעבדוהו, וכך נאמר שם בהמשך:

(כח) בעת ההיא בראות דוד פי ענהו ה' בגרן ארוונה היבסי ויבן שם:

כבימים ההם, כך גם בזמן הזה, בעת גאולת ישראל ועצמאותו, נשארה ירושלים בידי אויבינו.

ומכאן המשמעות המיוחדת של יום ירושלים, בנבדל מיום עצמאות ישראל.

וכמו בימים ההם, גם כשנכבשה ירושלים, לא נבנה בה בית המקדש מיד עם כיבושה, ועדיין אנו והיא מצפים ומייחלים לראות בה פני ה'.

וייתכן, שבעומק התהליכים ההיסטוריים, השורש להכרח שבציפייה המתמשכת, גם הוא דומה.

רק כשתבסס מלכות ישראל שבזמן הזה בארץ, ויהיה לה קבע וברכת עולם, כמו שאמר ה' לדוד, יוכל גם בית הבחירה להיבנות.

ועוד, אין די בהצלחה הארצית, ואין בית ה' יכול להיות רק תוצאה של ההצלחה הארצית.

רק בצירוף של ענווה והבנה של היותנו מכינים כלי לברכת ה', שבה תלויה כל הצלחה,

רק אם תגיע מלכות ישראל דהאידיא להכרה ענוותנית **שכל** יש לה, אבל לית לה מגרמה כלום – תוכל להיות מכון והיכל לשכינת ה'.

כן נזכה במהרה בימינו – אמן.

בתוך כמה ימים הופך המפקד העצום ללא-רלוונטי, ואפילו למגוחך: די בפרץ מגפה אחד כדי להשבית את שמחת העוצמה הצבאית.

אם נחזור לרגע לרצונו של דוד להשלים את מלכותו על ידי הקמת בית מלכות ה', נמצא עד כמה המהלך הוא בסופו של עניין הפוך:

מקומה של מלכות ה' נודע לא מתוך הכרת עוצמתה של מלכות אדם, אלא מתוך ביטולה.

אמנם, מובן שמלכות ה' במובנה המלא צומחת רק כאשר יש מלכות אדם, והיא משלימה אותה, ולכן אין בתורה אזכור של ירושלים - שהרי עדיין אין מלכות;

אך דווקא מלכות אדם רבת עוצמה אינה יכולה להצמיח את מלכות ה', אלא על ידי ביטולה העצמי אליה.

לכן, חשובה כל כך הבחירה העצמית של ה' במקומו, וההנחיה לדוד להיכן ללכת מתוך מצוקתו.

לא שיקולי אסטרטגיה או מדיניות קובעים את מקום המקדש.

זאת ועוד:

תפקידו העיקרי של בית המקדש הוא להיות מקום **כפרת עוונות ישראל**.

לכן, יש עוצמה רבה בהתגלות ה' דווקא מתוך מעשה של בקשת רחמים וכפרה על כלל ישראל.

ויותר מכך:

נוכחות ה' בבית מקדשו, שמקומו - כפי שמגלה דוד - הוא קצת מעל בית המלך (שהרי מבחינה טופוגרפית נמצא גורן ארוונה - הר הבית - מעט מעל בית המלך שבעיר דוד), מבטאת את הביטחון הגבוה, הביטחון בה', מלך כל הארץ, שהוא מעל הביטחון באדם - ואפילו הוא מלך מצליח.

סיפור המניין, המגיפה וגילוי מקום השראת השכינה הוא סיפור **ביטולה של מלכות אדם מפני מלכות שמיים**.

ז. לסיכום

בחירת ירושלים כפולה היא:

בחירה אנושית-מלכותית ובחירה אלוקית;

בחירה משיקולי מדיניות ובחירה מכוח כוונה אלוקית;

בחירה שיש בה ביטוי לרעיון אחדות ישראל תחת שלטון מלכות בית דוד, וביטוי לאחדות מלכו של עולם, שבחר את מקומו.

מלכות ה' איננה משתלשלת ממלכות אדם בתהליך ישיר.

הקבלה והתאמה יש כאן, תהליך ישיר - לא ולא.

שני מהלכי הבחירה בירושלים מתרחשים במקביל, עד שהם מתאחדים לכלל בחירה במקום אחד:

הר הבית - הר המוריה - שבירושלים, עיר שלם.